

SLOVENSKE NOVINE.

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Koušek.

Slovenske novice pridejo vsaki četrtek na svetlo: cena za četrtinsko leto 1 gold.; po pošti 1 gold. 10 kr. sr.
Za plačilo se tudi oznanila ranglasijo.

Tečaj II.

V Celji 22. Sušca 1849.

List 12.

Povabililo na naročbo.

Vite p. t. gospode, ki so le na prvo četrtinsko naročili, spodobno opominimo, naj do konca tega mesca naročbo za prihodno četrtinsko ponovico, da ne boče v pošiljanju po pošti nobenga zadržka. Druge domorodce, ki dosedaj niso naročili bili, prijazno na naročbo povabimo.

Predplačila prijemajo vse e. k. pošte, ino v Celji J. K. Jeretin, založnik Slovenskih Novin.

V Celji 22. Sušca 1849.

Vredništvo Slovenskih Novin.

NI Franc Jožef Pervi, po božji milosti Cesar Avstrianski, kralj Ogeroid in Ceski, kralj Lombardski in Beneski, Dalmatinski, Hervaški, Slavonski, Galiski, Lodomerski ino Ilirski, kralj Jeruzalemski i. t. d.

V kademno za nasledaje dežele avstrijskiga cesarstva, namreč za nadvojvodstvo avstrijsko nad in pod Anizo, za vojvodstvo solnograjsko, vojvodstvo štajarsko, za kraljestvo ilirsko, obstoječe iz koroškega in krajnskega vojvodstva, pokončne grofije goriske in gradiškanske, mejne grofije istrijske in njeno pokrajino — za pokončne grofije tiroljsko in forarberško, za kraljestvo česko, za mejno grofijo moravske, za vojvodstvo zgornje in dolnje lužiske, za kraljestvo galisko in lodomersko in vojvodstvom osvetskim in zatorskim in z velikim vojvodstvom krahovskim, za vojvodstvo bukovinsko, in poslednjič za kraljestvo dalmatinsko — v poznanje in varstvo političkih pravic prebivavcem teh dežel, ki so jim po od nas prevzetim istavnim derjavnim redu prigotovljene, po navzočanju Svojih ministrov, sledeče:

§. 1.

Popolna svobodnost vere in pravica doma svoje vero obhajati, je vsakimur prigotovljena. Vživanje derjavljanskih in političkih pravic ni v nikakorini dotiki z vero; pa derjavne dolžnosti se ne smejo zavoljo vere vunder nikakor krstiti.

§. 2.

Vsaka od postave spoznana cerkev in vera ima pravico, službo božjo očino v družbi opravljati; ona vreduje in oskerbuje svoje zadeve samostojno; ostanec v pasestvu in živnanje naprav, stifting in denarje, ki so za njene duhovske, soldate in dobrodelse namene narejene; vunder je, kakor vsako drugo društvo, splošnim derjavnim postavam podložna.

§. 3.

Vednost in njeni uki so svobodni. Učeliša in izrejšša napraviti in v njih učiti, ima vank derjavljan pravico, kteri se zamore po postavi ukazati, de je za to pripravca. Za domače učenje ni treba tujega privoljenja.

§. 4.

Za splošno omilko ljudstva se ima z očitnim opravnan, in sicer v deželah, v kterih so prebivavci raznega jezika, se ima tako skrbeti, de dobijo tudi onreči, kteri so po učnih jeziki, potrebuje pomočke za oblikanje njihajga jezika in za osilnanje v njem. Za vsi vere v vsehkih deelah skrbeti njih cerkev ali verno društvo. Derjava (Stati) ima nad učelištvu in izrejštvu vikši oskerbnistvo.

Med tem se je od Cesarja Ferdinanda I. poklicani državni zbor v Kromerizu čez ustavo za cni del cesarstva posvetoval. Sklenili smo — pomislivši na njegovo, dolžni zvestobi do Naše liše precej nasprotno postavljaje, nesea Kozoperska — zares ne brez čv... pu- stiti ga, naj svoje veliko delo nadaljuje. Zanašali smo se pri tem, de bo ta zbor dane okolj- sine in razmere cesarstva pred očmi imel, in svojo nalogo hitro hitro do koristnega konca dogal. Tode ta Naše pričakovanje se ni izpolnilo.

Po večnesočim razgovorjanju še ustava sklenjena ni. Preuresovanje, ki v tvorijo se- ga, ki je djaniskim razmeram države čisto nasproti, in tudi sploh vravnanege postavnega obstoja vstavljenje ovira, je vrnjenje mira, postavnosti in občnega zampanja zvezo odložilo, pri dobrih državljanskih strah odlošilo, in zraven pa na Dunaju ravno z orožjem potlačeni, v drugi deželi pa še ne popolnoma premagani razdiravni stranki novo serčnost in novo moč dalo. Z tem se je tudi nada močno majati jela, de bi kadaj ta zbor, če prav ima tudi dosti spoštovanja vrednih ljudi v sebi, svojo nalogo izpolnil.

Med tem pa je z xmagonosnim napredovanjem Našiga orožja na Ogerskim veliko delo preropenja ed se Austrije, ktero smo si za nalogo Svojiga življenja vzeli, bližej pri- šlo in neogibljiva potreba se pokazala, podstave tega dela stanovitno vtrediti. Ustava, ki ima ne le v Kromerizu nadomestvane dežele, temuč celo cesarstvo v celotni zvezi obse- či, je zdaj, kar narodi avstrijski od Nas z pravičnim silenjem pričakujejo. Z tem je delo ustave preseglo meje poklica tega zbora.

Sklenili smo tedej za celotino cesarstva: Svojim narodom taiste pravice, svobode in politiske naprave iz prostiga nagona in iz lastne cesarske moči podeliti, ktere smo jim Mi in Naš visoki stric in sprednik, cesar Ferdinand I. obljubili, in ktere smo Mi po Svoji narboljši vednosti in vesti za nar koristne in blagonosne za prid Austrije spoznali. Oznanujemo torej današnega dne ustavno pismo za edino in neločljivo avstrijsko Cesarstvo, sklenemo z tem državni zbor v Kromerizu, ga razpustimo in zavka- žemo, de njegovi udje po razglasenju tega sklepa na ravnost narazen gredo.

Edinost celotine s samostalnostjo in svobodno raznosno njenih delov, močno, pravice in red branijočo oblast čez celo cesarstvo z svobodo posameznih ljudi, občin, dežel Svoje kroge in raznih narodnost v soglasje pripraviti — osnova krepkiga opravnništva, ki enako odlašljeno od tesne centralizacije in od razdirajočiga razida, zlastnim močnem dežele dovolj prostora poda, ker zvezajni in znotrajni mir hraniti zna, — hranljivo javno gospo- darstvo državnih dohodkov, ki ima, kolikor je moč, bremena državljanov olajšati, — po- polna izpeljava prostosti zemlje za primerno obkrovanje z pomočjo države, — varstvo prave svobode po postavi, to so vodila, po kterih smo se pri podeljenju tega ustavniga pisma ravnali.

Narodi avstrijski! Skorej povsod v Evropi je družba državljanov osajana no- ter do podstav, povsod skoraj ji razid in pogin grozi nevtrudno prizadejte hudodelske stranke. Ali kako: velike so nevarnosti, ki Austrii, ki Evropi žagajo, Mi pe dvosimo za- stran velike, blagosodne prihodnosti donovine.

Zaupamo v tem na pomoč vsigamosočnega Boga, ki še nikoli Naše cesarske liše zapustil ni. Zaupamo za dobro voljo in zvestobo Svojih narodov, zakaj dobronislecih je med njimi neizmerno več. Zaupamo na hrabrost in čast Svoje slavne armade.

Avstrijski narodi! Zhirajte se okoli svojiga Cesarja, obdajte ga z svojo vda- nostjo in djanško pomočjo in državna ustava ne ostane mrtva čerka. Braniše bo postala vaše svobode, poročivo močenošči, svitlobe, edinosti cesarstva. Veliko je delo, ali po sreči se bo izšlo z združenimi močmi.

Tako dano v Našim kraljevim glavnim mestu Holomuca J. Sušca v leta odrešenja Tavcent osem sto devet in štirideset, Našiga kraljevanja v prvim.

Frane Jožef.

Searzenberg. Stadion. Kraus. Bach. Cordon. Brak. Thinsfeld. Kulmer.

Nova ustava.

Že v poslednem listu smo hraveam veselico oznanili, da so naš svitli Cesar Frane Jožef I. svojim ljudstvom novo us- tavo podelili. Dams Vam pa hočemo od te veselice prigodbe nekaj več povedati, ino se na lauske prigodbe ozreti.

Mesca Sušca, lausko leta x; je bil Du- naj vzdignil, ino je terjal od našega poprej- šnega Cesarja Ferdinanda I. ustava — namre tako postavio, po kateri so bo ljud- sto samo v državneem zboru zagovarjali smelo. Mili Cesar Ferdinand je pristovoljno obledil postavio podeliti, ino mesca mli- travna smo sprijeli paragrafe nove ustave

z velikim veseljem. Pa tega veselja bil je kmalo konec. — Zbrali so se bili na Du- naju šantariji iz mnogih pislih dežel, ki so od konca le na tihom ravnali, pa če dalje bolj glasno so zoper Avstrijsko vlado go- vorili. Prišlo so za laustvo prav koristne postavio od Cesarja ino ministrov; pa ti ljudi so se precej vzdignili, so začeli vlado zaničavati ino so Dunajane tako dolgi šan- tati ino podpiravali zoper ministre, da je na Dunaju le stajala množica pametnih ino mi- rojnihih možov bila, ki so se v Cesarja ino vlado terdno zvrup imeli. Ali ti moži niso govorili smelci ako je nekdo le zinel, so ga drugi kmalo prebrupili. Na to vižo so Du- najski prebivavci od šantarjev podkupjeni

ustavo mesca mali - travna zavergli. Popadli so onajje ino terjali so od Cesarja, da naj dovolji, da bo državni zbor ustavo za Avstrijsko kraljevino naredil. Cesar Ferdinand vsajjo aulosti je tud to dovolil; pa vonder ga je silo razjalilo, da mu ni mogoče bilo tem napuhanim ljudem z nobeno postavo ustredi — toljko več ga je to žaliti moralo, ker je divja derhal z orožjam v Cesarški grad prigromela. Cesar Ferdinand I., kter je skoz svojo dobrotljivost zaslužil ime Dubrega, je Dunaj zapustil ino podal se je v Tirolsko deželo v Inspruk. Vse dežele zaslišati tako ravnanje Dunajčanov so bile nedovoljne, ino so se nad Dunajčanom protile. Pa kaj so storili Dunajčani? rekli so, da so Cesarja slabi svetovavci, ktere so „Kamarilo“ imenovali, osleparili ino odpejali; rekli so da niso nič ludoga mislili, ino pak da so le v Cesarški grad Cesarja prusni prišli. Ako jim je kdo odgovoril, da se ne spodobli z puškam, kramjam ino lopatam prusajo pulpirati, so ga začeli precej rotiti ino černo - rumnega (Schwarzgelb) imenovali — černo - rumena ste barbe našega cesarstva, — vsakega so černo-rumenca imenovali, ki je z Cesarjam derjal.

Mesca mali - serpana je vnapj stopil državni zbor, kterga naloga je bila vstavo za Cesarstvo narediti; pa namest da bi bil svoji nalogi doprinesel, se je z čisto drugim rečem pečal. Drugega ni bilo slišati, kakor da je eden alj drugi poslanc ministre poprasoval zastran te alj druge reči. Podal se je bil tud mesca kinoveca zbor v prevdar črez resavanje gramnih tež, naklep je bil poslanc Kudliah sprožil. Dolga se je črez to reč govorilo, ino kaj je na zadne vnu prišlo? — nič drugega, kakor da morajo kmeti za ene teže odškodo grajskama plačati, za druge pa ne; pa koljko se bo odškodo plačalo, tega gospodji niso sklenili. S kratkim besedam, tak sklep alj pa nič.

Strasne zgodbe na Dunaju mesca kozoperska so žalosten spomin. Kako slabo je državni zbor za blagor Avstrije skerbel. Sicer je v ti grozovini dobi na Danaju le najlino število poslancov ostalo; ino vsak postea poslanc je z Dunaja pobegnul, če jo le mogel; pa vonder je že to žalostno, da so se eni tistih možov oddeleživali pri panta, kteri bi bili morali za mir ludstev skerbeti.

Cesarški armada je okolj vsih svetih Dunaj premagala, ino zbor se je na Marko v Kromeriz predjal. Zolaj v Kromerizu so poslanci se le začeli spoznati, zakaj da so vnapj poklicani; osnavali so temeljne pravice ino dela jim je preraj od rok šla. Ker pa za temu zboru Ogerska, Hervaška ino Polška dežela niso zagovorov imele — ker je skleneno, da hoda za vse dežele velike Avstrije enake postave veljale, ino ker so se ludstva že navedirale dalje čakati, toj so se razsvitli Cesar France Jožef I., državni zbor razpustil ino so sami ludstvom ustavo podelili, ktera vsim narodam enake pravice podeli, ino ktera nam je zadosta

priča, da naš mali Cesar vse avstrijsko narode ljubijo.

To vstavo hočemo Slovincam v naših Novinah razglasiti.

Državna ustava

za

Avstrijsko Cesarstvo.

I. Odsek.

Od države.

§. 1.

Avstrijsko Cesarstvo obstoji iz sledečih kronskih dežel:

Iz nadvojvodine Avstrijske nad ino pod roko Egs, vojvodovine Solnogradske, vojvodovine Stajerske, iz kraljevine Hirske, ktera obseže Korško ino krajnsko vojvodstvo, pokneženo grofijo Gorico ino Gradsko, mejno grofijo Primorsko z Terstam ino svojim okrajam — iz pokneženih grofij Tirol ino Vorarlberg, iz kraljevine Češke, mejne grofije Moravske, vojvodstva gorne ino dolnje Silezije, iz kraljevine Galiske ino Lodomerske z vojvodstvom Osvicim ino Zator in z velikim vojvodstvom Krakovskim, z vojvodstvom Bukovinsko; iz kraljevin Dalmacije Hervaške ino Slavonije z hervaškim primorjam, z mestam Reko ino k njemu slišojnim okrajam, iz kraljevine Ogerske, iz velike knežovine Erdelske z Saksouskim semljijam ino nanovo sodruženiimi županijami Kraszna, srednji Szolnok ino Zarand, z okrajam Kövár ino mestam Zilah, iz granicarske dežele ino iz Lombardo - Beneške kraljevine.

§. 2.

Te kronske dežele storijo svobodno, samostojno, nerazdelivo ino nerazvezljivo vstavno avstrijsko dedno monarhijo (samovlado).

§. 3.

Dunaj (Beč) je glavno mesto Cesarске države ino sedež državne oblasti.

§. 4.

Posamešnim kronskim deželam je zagotovljena samostalnost v tistih mejah, kakor jih ustava postavi.

§. 5.

Vsi narodi inajo enake pravice, ino vsak narod ino nedotakljivo (sveto) pravico varovanja ino omikanja svoje narodnosti ino svojega jezika.

§. 6.

Meje države ino posamešnih kronskih dežel se smejo le po postavi presenčiti.

§. 7.

Cela država je jeden mitni (colnj) ino kupčijski okraj. Mitnice (colnj) v notrejnem okraju se ne smejo pod nikakim naslovom postaviti, ino kjer voseč posamešnim deželami države zolaj obstojijo, se morajo herž ko herž odstraniti. Posamešne kraje ino dežele kose iz mitne okolice izločiti, alj pa preje

okolice njej priključiti je pridržano deržavni oblasti.

§. 8.

Gerbi (Wappen) in farbe cesarstva ino posamesnih kronskih dežel ostanejo, kakor dosedaj.

II. Odsek.

C e s a r.

§. 9.

Deržavna krona in krona vsake posamesne kronske dežele je po pragmatičkim nasledništvu in po avstrijskim hišnim redu naslednja (erbljiva) v habsburgo-lotrinski (sedanji cesarski) rodovini.

§. 10.

Rodovinske postavbe, kadaj da je cesarjev naslednik polnoleten, potem kadaj se ima cesarjevemu nasledniku jerob ali namestnik postaviti, ostanejo pri starim.

§. 11.

Cesar vzeme k svojim dosadanjim naslovam (Titela) še naslov veliciga vojvoda krakovskega in vojvoda bukovinskiga.

§. 12.

Cesar se krona kakor avstrijski cesar. Posebna postava bo to bolj natanjko določila.

§. 13.

Cesar priseže pri kronanju na vladbino vsstvo in to prisego storijo njegovim naslednikom pri kronanju, kakor cesarjevi namestovavci [regenti] pri nastopu namestništva.

§. 14.

Cesar je povečen, nerazaljav in neodgovorljiv.

§. 15.

Cesar ima nar viki povelje čez vesoljno armado ali sam ali pa po svojih vojskovodjih.

§. 16.

Cesar sklene mir in vojsko.

§. 17.

Cesar sprejme in pošlje deržavne poslance in sklene s ptajimi oblastniki pogodke (kontrakte.)

Določbe v tacih pogodbah, kateri deržavi nove davaine naložijo, mora deržavni zbor dovoliti.

§. 18.

Cesar oznani postavbe in daje zadevne ukaze.

Vsaki naredbi je treba razum cesarjeviga podpisa tudi podpisa eniga odgovorljiviga ministra.

§. 19.

Cesar zvoli in spusti iz službe ministre, podeli vse deržavne službe, in plemeništvo [slahništvo, Adel], red in imenitnosti.

§. 20.

V celi deržavi se govori pravica v cesarjevim imenu.

§. 21.

Cesarju gre pravica poussmiljenja, olajšanja in prizanesenja kazni (straffung), razun posrbnih pravil zastram ministrov.

§. 22.

Pravica denarje kovati gre v cesarjevim imenu.

III. Odsek.

Deržavljanске pravice.

§. 23.

Za vse narode deržave je le ena splošna avstrijska deržavna pravica. Deržavna postava bo določila, s kterimi pogodbami se avstrijska deržavljanска pravica zadobi, izgotovlja in zgubi.

§. 24.

V nobeni kronski deželi ne sme biti razloček med prebivavci eno in druge kronske dežele zastram deželnih ali strahovavnih pravc, v sodništvu ali v razdeljenju očitnih davain.

Pravno obstoječe obsojila sodnji vsih avstrijskih kronskih dežel so v vsih deželah enako veljavne in izgotovljive.

§. 25.

Vsaka oseba (povšona) se sme zaotraj deržavnih mej preseliti, kamor se ji ljubi. Svoboda, iz deržave izseliti se, zadržaje samo vojašna dolžnost.

§. 26.

Vsaktero robstvo [Leibeigenschaft], vsaktero gruntno podloštvo ali podverštvo je za vselej odpravljeno.

Sušnik, ki stopi na avstrijsko zemljo ali avstrijsko barko, postane svoboden.

§. 27.

Vsi avstrijski deržavljanji so pred postavbo enaki in so enakim osebnim [persönlich] sodništvu podverženi.

§. 28.

Očitne vradnje ali deržavne službe zamore vsak dobiti, kdor ima lastnosti za-nje.

§. 29.

Lastnina je v deržavnim varstvu; samo zavoljo občniga prida se za proti odkodovanju po postavbi prikratiti ali odvzeti.

§. 30.

Vsak avstrijski deržavljan si zna v vsih krajih deržave posestvo vsake sorte pridobiti, in po postavah pripušeno rokodelstvo imeti.

§. 31.

Vsak sme s svojim premoženjem zaotraj deržavnih mej iti kamor hoče. Gdptotain (Abfahrtsgelder) od premoženja, ki gre v ptuje dežele, se sme samo takrat terjati, kadar vzajemnost (Reciprocität) nastopi.

§. 32.

Vsaka in pedložne vezi, ali razdeljene lastnine na ležice posestva upišana dolžnost ali davaina je odkapljiva, in pridobuje se ne sme pri deljenju lastnine na nikakorsno ležice posestvo kaka neodkapljiva dolžnost upisati.

IV. Odsek.

Srenja (soseska.)

§. 33.

Srenji se kakor podstavne pravice pri-gotovijo: